

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה
המחלקה לחינוך
תשפ"ב 2021 - 2022

שם הקורס: "ידע בעידן של ערעור האמת בחברה ובכיתה" סיליבוס

מספר הקורס: 129.1.0172

שם המרצה: ד"ר איתי פולק

שעת קבלה: יום ב' 16:00 – 17:00. בבניין: 70 חדר: 142. כל עוד נמשכת הלמידה המקוונת, שעות הקבלה יתקיימו בזום.

פרטי התקשרות: דוא"ל pollak@bgu.ac.il טלפון 0507-450789

שעות הקורס: סמסטר א', יום ב' 14:00-12:00

מקום:

יעדי ההוראה:

בשנים האחרונות האמת קיבלה משמעות חדשה. אנחנו חיים בעידן שבו המציאות הפכה תלויה בתפיסה שלנו ולא להפך. הראייה הסובייקטיבית מעצבת את העובדות-לכאורה, והאמת הוכפפה לכללי הפלורליזם. זוהי תקופה שבה ההבחנה בין מומחים לטוקבקיסטים מיטשטשת ומידע כוזב (Fake news) מקבל מעמד של עובדות (אלטרנטיביות). השינויים שהולידו את עידן ה-Post Truth מעצבים את סביבתנו הרעיונית, הפוליטית, החברתית ויש לה גם השפעות חינוכיות לנוכח הערעור על הסטנדרטים המקובלים להערכת חוזקם של רעיונות והיכולת לקבוע מהי אמת ומהו שקר, מה נכון ומה שגוי, מהי עובדה ומהי עמדה. בקורס זה נדון במשמעותו של מושג הידע בעידן של פוסט-אמת דרך עולמות תוכן שונים – בתקשורת, בפוליטיקה, בתרבות הפופולארית ובחינוך. נדון בהתפתחויות הרעיונות, התרבותיות והטכנולוגיות שהובילו לערעור במעמד אמת ומשמעותה, את ההשפעה שלה על פרקטיקות אפיסטמיות להפקת ידע, ונבחן את ההשלכות האפשריות שלה על תהליכים חינוכיים ועל יעדי ההוראה בחברה הדמוקרטית.

נבחן את הסוגיות האלה מנקודת מבט פילוסופית והיסטורית לצד תפיסות תרבותיות ופדגוגיות, ובעזרתן נפתח מבט מורכב יותר בתקופה הדינמית שבו אנו חיים ונבחן את השפעותיה האפשריות על השיח והעשייה החינוכית בבתי הספר. הקורס בנוי משלושה פרקים מרכזיים: בראשון נדון בתפיסות פילוסופיות שונות של מושגי האמת והידע וכיצד הם השתנו עד לימינו; בשני נבחן את הביטויים השונים של הפוסט-אמת בזירה הפוליטית, התרבותית והחברתית באמצעות מקרי בוחן שונים (דוגמת נשיאותו של טראמפ, תיאוריות הקונספירציה המתעצמות ויצירת מונופולים חדשים של ידע באמצעות הרשתות החברתיות; ובשלישי נדון בהיבטים מעשיים ונורמטיביים של עידן פוסט האמת בזירה החינוכית ונשאל האם ומהו תפקידה של מערכת החינוך בהתמודדות עם השינויים שחלו בתפיסת הידע והאמת?

מטרת הקורס היא לאפשר למשתתפים:

- להכיר את היסודות הרעיוניים והתרבותיים שעיצבו את רוח התקופה ותפיסת מושגי הידע והאמת
- להבין את ההבדלים בין תפיסות שונות של אמת וההשלכות החברתיות שלהן בזירות חיים שונות
- להבין את הביטויים המעשיים של עידן הפוסט-אמת בתחומי חיים שונים ואת השלכותיה של הדמוקרטיזציה של הידע על החברה, המדע והתרבות
- להעריך את האתגר שמציב עידן הפוסט-אמת לאנשי החינוך
- להרחיב את נקודת המבט והחשיבה המשותפת בסוגיות ערכיות שמתפתחות בנקודת המפגש בין הדמוקרטיה, המדע וההשכלה, התרבות הפופולארית והחינוך.

הציון בקורס יתבסס על ביצוע מטלת אמצע קורס (בזוגות) וכתובת עבודת בית מסכמת (אישית), וכן על השתתפות פעילה ותרומה לדיון בכיתה.

פרשיות לימודים:

1. אמת: היסודות הפילוסופיים וההיסטוריים לדיון במשמעות הידע מהריאליזם לרלטיביזם
2. תרבות השקר וחוסר אמינות: הנטייה האנושית לחוסר אמינות ושימושיה החברתיים
3. חברה, פוליטיקה ותרבות בעידן הפוסט אמת: טכנולוגיה, רשתות חברתיות ופריחת הפופוליזם ממקיאבלי עד לטראמפ
4. ידע ופדגוגיה: כיצד משפיע הפלורליזם האפיסטמולוגי על הבנתנו את תפקידה של מערכת החינוך ותהליכי ההוראה והלמידה? כיצד צריכה להתמודד מערכת החינוך עם קריאת התגר על מעמד הידע? מה אנו מצפים ממערכת החינוך בעידן הפוסט-אמת?

אופני הלמידה בקורס

הלימוד בקורס משלב (א) קריאת מאמרים (ב) השתתפות בשיעור ובדיונים ביקורתיים על מושגי יסוד, תיאוריה ומחקר רלוונטיים (ג) ניתוח משותף של נתוני שיח שונים (קטעי וידאו שונים, ראיונות, רשומות ברשתות חברתיות, חומרי לימוד ושיח כיתה ועוד); (ד) ביצוע מטלת אמצע קבוצתית; (ד) כתיבת עבודה מסכמת – כתיבת נייר עמדה מבוסס באחת מסוגיות היסוד שבהן נדון

הכנה מוקדמת לשיעורים וכן השתתפות בהם (ראו למטה) הינן קריטיות להצלחת הסטודנטים והקורס כולו.

דרישות הקורס:

- 1) **הכנה לשיעורים והשתתפות פעילה:** לימוד אפקטיבי מתבסס על עבודה רציפה ומתמשכת שכוללת גם קריאה של חומרי הלימוד, עיבוד ודיון במהלך השיעור בסוגיות תיאורטיות ובדוגמאות שאציע. השתתפות מפרה שמקדמת את החשיבה המשותפת תזכה להערכה גם בציון (עד 5% מהציון יורכב מהערכת ההשתתפות).
- 2) **למידה א-סינכרונית (באמצעות הרצאות מוקלטות)** – הקורס יישלב גם מעט למידה א-סינכרונית באמצעות קטעים מצולמים של מיני-הרצאות או סרטונים רלוונטיים. במקרה כזה, תתבקשו להגיב על התכנים בפורום באתר הקורס.
- 3) **קריאת המאמרים:** על הסטודנטים להתכונן לשיעורים באמצעות קריאת המאמרים וחומרי ההכנה לשיעור. **כל סטודנט/ית תתבקש לכתוב תגובה קצרה לאחד המאמרים** לאורך הקורס ולהעלות לאתר הקורס – התגובות יכולות להיות בצורה של מחשבות, הערות, שאלות לדיון, או ביקורת בעקבות קריאת המאמר. התגובות שתכתבו יהיו בסיס לדיון בשיעורים.
- 4) **ביצוע משימת אמצע:** משימת האמצע תדרוש יישום של המושגים התיאורטיים שנלמדו בחלק הראשון של הקורס על מקרה מעשי בזירה החברתית/חינוכית/פוליטית.
- 5) **כתיבת עבודה מסכמת:** העבודה המסכמת תדרוש כתיבת נייר עמדה שמשלב בין הדיון התיאורטי לסוגיה מעשית בחינוך בעידן הפוסט-אמת והאופן שבו מערכת החינוך צריכה להגיב ולהתמודד עם אתגרי הזמן. **(אורך העבודה כ-4 – 6 עמודים** ברווח של שורה וחצי, פונט 12 נקודות ושוליים של 2.5 ס"מ). ההיקף הנדרש לא כולל מראי מקום ונספחים.

הרכב הציון בקורס:

מרכיבי הציון בקורס ומשקלם היחסי כדלקמן:

5%	הכנה והשתתפות
5%	תגובות למאמרים
25%	מטלת אמצע
65%	מטלת הסיום
5%	בנוסף אפשרי – ניירות רפלקטיביים – 5%

אופן ההוראה בקורס - יתכנו שינויים באופן ההוראה בהתאם למצב הקורונה באותה העת ובכפוף להחלטות הממשלה, האוניברסיטה ולשיקול דעת המחלקה.

אופן הערכה בקורס - ככל שלא יתאפשר לקיים בחינות פרונטליות הן עשויות להשתנות למטלות חלופיות. עם זאת, המחלקה תשמור על הרכב הציון בקורס, כך שהמטלה החלופית שתינתן תהיה באותו משקל של המקורית.

ביבליוגרפיה נבחרת:

ברהמס, י'. פילוסופיה של פוסט-אמת. המכון למחקרי בטחון לאומי, אוניברסיטת תל-אביב.
<https://www.inss.org.il/he/publication/philosophy-of-post-truth>

בק, ש' (עורך) (2016). *מידע ידע ודעת*. ת"א: מופת.

שפיר, י' (1980). תנאי הידיעה: מבוא לתורת ההכרה והפילוסופיה של החינוך. ירושלים: הוצאת מאגנס.

- Arendt, Hannah. "Truth and Politics," In *The Portable Hannah Arendt*, edited by Peter Baehr, 545–75. London: Penguin, 2003.
- Barzilai, S., & Chinn, C. A. (2020). A review of educational responses to the "post-truth" condition: Four lenses on "post-truth" problems. *Educational Psychologist*, 55(3), 107-119.
- Chinn, C. A., Barzilai, S., & Duncan, R. G. (2021). Education for a "post-truth" world: New directions for research and practice. *Educational Researcher*, 50(1), 51-60.
- Foucault, Michel. "Truth and Power," In *The Essential Works of Michel Foucault, 1954-1984*, edited by Paul Rabinow, 111–33. London: Penguin, 2002.
- Frankfurt, H. G. (2009). *On bullshit*. Princeton University Press.
- Hobbs, R. (2017). Teaching and Learning in a Post-Truth World. *Educational Leadership*, 75(3), 26-31.
- Horsthemke, K. (2017). "# FactsMustFall"?—education in a post-truth, post-truthful world. *Ethics and Education*, 12(3), 273-288.
- Krasni, J. (2020). How to hijack a discourse? Reflections on the concepts of post-truth and fake news. *Humanities and Social Sciences Communications*, 7(1), 1-10.
- Lapsley, D., & Chaloner, D. (2020). Post-truth and science identity: A virtue-based approach to science education. *Educational Psychologist*, 55(3), 132-143.
- Mazar, N., Amir, O., & Ariely, D. (2008). The dishonesty of honest people: A theory of self-concept maintenance. *Journal of marketing research*, 45(6), 633-644.
- Peters, M. A. (2017). Education in a post-truth world. *Educational Philosophy and Theory*, 49:6, 563-566.
- Peters, M. A. (2019). Anti-intellectualism is a virus. *Educational Philosophy and Theory*, 51:4, pp.357-363
- Peters, M. A., Rider, S., Hyvönen, M., & Besley, T. (Eds.). (2018). *Post-truth, fake news: Viral modernity & higher education*. Springer.
- Young, M. (2013). Overcoming the crisis in curriculum theory: a knowledge-based approach. *Journal of curriculum studies*, 45(2), 101-118.